

❁ شاخهٔ فنی و حرفه‌ای و کاردانش ❁

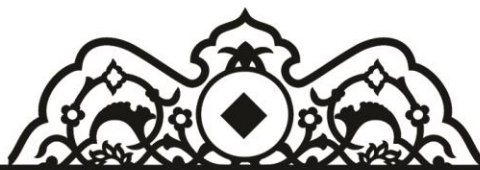
فانسی کهنه

◆ معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت

درس به درس و سطر به سطر

◆ معنی همهٔ واژگان دشوار + واژه‌نامهٔ کتاب

◆ پاسخ سوالات کارگاه درس پژوهی

تهیه و تنظیم:

ولی مسعودی

www.valimasoudi.ir

با تغییرات کلی و ویرایش جدید

شهریور ۱۴۰۲

۰۹۱۱-۱۷۸-۱۷۰۷

به نام خداوند جان و خرد

مقدمه

ویژگی‌های جزوه:

- ۱- تمامی ابیات و عبارات کتاب به صورت درس به درس و سطر به سطر از نظر معنا و مفهوم بررسی و تحلیل شده است.
 - ۲- پاسخ سؤالات **کارگاه درس پژوهی** و درک و دریافت به طور کامل در پایان هر درس آورده شده است.
 - ۳- تمامی **شعر خوانی‌ها، گنج حکمت‌ها** و شعرهای داخل کارگاه درس پژوهی با توضیح کامل آورده شده است.
 - ۴- واژگان مهم هر جمله و بیت به صورت کامل با معانی گوناگون به همراه معنی روان بیان شده است.
توضیح: علامت * در کنار بعضی واژه‌ها بیانگر این است که این لغات در **واژه‌نامه** آخر کتاب معنا شده‌اند.
- این کار موجب ساده کردن امر آموزش در ایام امتحانات خواهد شد.
- ۵- کل متن **کتاب درسی فارسی** در جزوه آورده شده است.

پاینده باشید.

شهریور ۱۴۰۲

ولی مسعودی

**برای تهیه نسخه کامل جزوه
با شماره ۰۹۱۱۷۸۱۷۰۷ تماس بگیرید.**

درس یکم

از آموختن ننگ مدار

★ تا توانی از نیکی کردن میاسا و خود را به نیکی و نیکوکاری به مردم نمای و چون نمودی به خلاف نموده مباش. معنی: تا می‌توانی خوبی کردن را ترک نکن و خود را به خوبی و نیکوکاری به مردم نشان بده و برخلاف آن‌گونه‌ای که خود را نشان داده‌ای، نباش. (سفارش به نیکوکاری / نیکوکاری در ظاهر و باطن / دوری از دورویی) □ نموده: نشان داده، ارائه کرده، آشکار کرده

★ به زبان، دیگر مگو و به دل، دیگر مدار، تا گندم‌نمای جو فروش نباشی، و اندر همه کاری داد از خویشتن بده، که هر که داد از خویشتن بدهد، از داور مستغنی باشد. معنی: آنچه که بر زبان می‌گویی، در دل جور دیگر نباش (سخنت در دل و زبان یکی باشد) تا ریاکار و دورو نباشی و در هر کاری به عدالت رفتار کن زیرا هر کس در کار خود بانصاف باشد و کارهای خود را محاسبه و دادرسی کند، از قاضی بی‌نیاز است. (پرهیز از ریاکاری / قضاوت منصفانه / محاسبه خویشتن / معادل «کلاه خود را قاضی کردن») □ داور: قاضی / * مستغنی: بی‌نیاز / گندم‌نمای جو فروش: کنایه از ریاکار و دورو

★ و اگر غم و شادیت بود، به آن کس گوی که او تیمار غم و شادی تو دارد، و اثر غم و شادی پیش مردمان، بر خود پیدا مکن. معنی: اگر غم و شادی داری، آن را به کسی بگو که در غم و شادی غمخوار و پشتیبان تو باشد و نشانه‌های غم و شادی را پیش مردم ظاهر نکن. (دردآشنایی / خویشتن‌داری) □ * تیمار: غم، حمایت و نگاهداشت، توجه؛ تیمار داشتن: خدمت و محافظت از کسی که بیمار باشد یا به بلا و رنجی گرفتار شده باشد؛ پرستاری و خدمت کردن

★ و به هر نیک و بد، زود شادان و زود اندوهگین مشو، که این، فعلِ کودکان باشد. معنی: و با هر اتفاق خوب و بد، زود خوشحال یا ناراحت نشو زیرا این کار تو، رفتاری کودکانه است. (توصیه به خویشتن‌داری) □ فعل: عمل، رفتار

★ بدان کوش که به هر محالی از حال و نهاد خویش بنگردی، که بزرگان به هر حق و باطلی از جای نشوند. معنی: سعی کن که با هر چیز ناممکنی (هر اندیشه باطلی)، دگرگون و برآشفته نشوی زیرا انسان‌های بزرگ با هر حق و باطلی خشمگین و دگرگون نمی‌شوند. (دعوت به آرامش روانی و ثبات در رفتار / خویشتن‌داری / آرامش بزرگان) □ * محال: بی‌اصل، ناممکن، اندیشه باطل / از جای شدن: کنایه از خشمگین شدن (معادل امروزی «از کوره در رفتن»)

علامت * در کنار بعضی واژه‌ها بیانگر این است که این لغات در *واژه‌نامه* کتاب معنا شده‌اند و در امتحانات اهمیت بیشتری دارند.

★ و هر شادی که بازگشت آن به غم است، آن را شادی مشمر، و به وقت نومییدی امیدوارتر باش و نومییدی را در امید، بسته دان و امید را در نومییدی.

معنی: و هر خوشحالی که پایانش غم و اندوه باشد، آن را شادی به حساب نیاور و هنگام نومییدی، امیدت را بیشتر کن و امیدواری و نومییدی را به یکدیگر وابسته بدان. (به دنبال هم آمدن امید و نومییدی)

★ رنج هیچ کس ضایع مکن و همه کس را به سزا، حق شناس باش؛ خاصه قرابت خویش را. چندان که طاقت باشد با ایشان نیکی کن.

معنی: نتیجه رنج و تلاش هیچ کس را تباه نکن و به شایستگی قدرشناس دیگران باش، به ویژه قدرشناس خویشاوندان خود باش.

هر قدر که می توانی به آن ها خوبی کن. (قدرشناسی از مردم و خویشاوندان / نیکی کردن به خویشاوندان)

□ * ضایع: تباه، تلف / * قرابت: خویشاوندی؛ در متن درس، منظور «خویشاوند» است.

★ و پیران قبیله خویش را حرمت دار، ولیکن به ایشان مولع مباش تا همچنان که هنر ایشان همی بینی، عیب نیز بتوانی دید.

معنی: و به پیران و بزرگان طایفه خود احترام بگذار اما شیفته آن ها نباش تا همان گونه که شایستگی و خوبی آن ها را

می بینی، عیب آن ها را هم بتوانی ببینی. (احترام به بزرگان / رعایت اعتدال در اظهار علاقه)

□ * مولع: حریص، آزمند / مولع بودن به چیزی: شیفته چیزی بودن

★ و اگر از بیگانه نایمن شوی، زود به مقدار نایمینی، خویش را از وی ایمن گردان و از آموختن، ننگ مدار تا از ننگ رسته باشی.

معنی: و اگر از غریبه احساس خطر و ناامنی کردی، فوراً به میزان آن خطر، برای خود امنیت ایجاد کن. (دوراندیشی و احتیاط)

و از یاد گرفتن خجالت نکش تا از شرمندگی نادانی نجات یابی. (تأکید بر یادگیری)

□ رسته باشی: رها شده باشی

قابوس نامه، عنصرالمعالی کیکاووس

پاسداری از حقیقت

درس هفتم

*** درختان را دوست می‌دارم / که به احترام تو قیام کرده‌اند / و آب را / که مهر مادر توست**

معنی: درختان را دوست دارم زیرا به احترام تو ایستاده‌اند و آب را هم به این علت دوست دارم که مهریهٔ مادر تو (حضرت زهرا) است. (فراگیر بودن احترام امام حسین(ع))
 □ مهر: مهریه

*** خون تو شرف را سرخگون کرده‌است / شفق، آینه‌دار نجابت / و فلق، محرابی / که تو در آن / نماز صبح شهادت گزارده‌ای**

معنی: شهادت تو، به آبرو، ارزش و اعتبار بخشیده‌است. سرخی غروب، اصالت و پاکی تو را نشان می‌دهد و سپیدهٔ صبح، همانند محرابی است که تو در آن نماز صبح شهادت را خوانده‌ای. (ارزش والای امام حسین / شکوه عبادت خالصانه)
 □ * شرف: آبرو، بزرگواری / سرخگون کردن: کنایه از ارزشمند کردن، اعتبار بخشیدن / شفق: سرخی افق هنگام غروب خورشید / * فلق: سپیدهٔ صبح، فجر / * نجابت: اصالت، پاک‌منشی، بزرگواری

*** در فکر آن گودالم / که خون تو را مکیده‌است / هیچ گودالی چنین رفیع ندیده بودم / در حضيض هم می‌توان عزیز بود / از گودال پیرس**

معنی: به آن گودالی فکر می‌کنم که تو در آن به شهادت رسیده‌ای. هیچ گودالی را چنین بلندمرتبه ندیده بودم. در جای پست (= پایین‌ترین نقطه) هم می‌توان ارزشمند بود. از گودال پیرس [تا باور کنی]. (ارزش هر جایگاه به ساکن آن)
 □ * رفیع: بلند، مرتفع، ارزشمند / * حضيض: جای پست در زمین یا پایین کوه، فرود

*** شمشیری که بر گلوی تو آمد / هرچیز و همه چیز را در کاینات / به دو پاره کرد: / هرچه در سوی تو، حسینی شد / دیگر سو یزیدی ...**

معنی: شمشیری که تو را به شهادت رساند همه چیز را در دنیا دو قسمت کرد: هرچه در سمت تو باشد، حق و حسینی است و طرف دیگر، باطل و یزیدی. (شهادت تو معیار شناخت حق از باطل)
 □ حسینی شدن: کنایه از اهل حق شدن / یزیدی شدن: کنایه از اهل باطل شدن

*** آه، ای مرگ تو معیار! / مرگت چنان زندگی را به سخره گرفت / و آن را بی‌قدر کرد / که مردنی چنان، / غبطهٔ بزرگ زندگانی شد**

معنی: آه، ای کسی که مرگ تو معیار شناخت حق و باطل است. مرگ تو چنان زندگی را به تمسخر گرفت و آن را بی‌ارزش کرد که چنین مرگی، آرزوی بزرگ زندگانی شد. (ترجیح مرگ باعزت بر زندگی حقارت‌آمیز)
 □ * سخره: مسخره کردن، ریشخند / * غبطه: رشک بردن، حال و روز کسی را آرزو داشتن، بی‌آنکه خواهان زوال آن باشیم.

*** خونت / با خون بهایت حقیقت / در یک تراز ایستاد**

معنی: خون تو (شهادت تو) با حقیقت که خون بهای توست، ارزشی برابر دارد. (خون تو عین حقیقت)
 □ خون‌بها: دیه، پول یا چیز دیگر که قاتل به بازماندگان مقتول می‌دهد تا از گناه او درگذرند.

*** و عزم، ضامن دوام جهان شد / - که جهان با دروغ می‌باشد - / و خون تو، امضای « راستی » است**
 معنی: اراده تو ضامن بقای جهان شد. زیرا جهان با دروغ از بین می‌رود و شهادت تو صداقت و راستی را امضا و تأیید کرد.
 (شهادت امام حسین سبب پایدار ماندن حقیقت و راستی)

□ * عزم: قصد، اراده / * ضامن: ضمانت‌کننده، کفیل، به عهده گیرنده غرامت

*** تو تنهاتر از شجاعت / در گوشه روشن وجدان تاریخ ایستاده‌ای / به پاسداری از حقیقت / و صداقت / شیرین‌ترین لبخند / بر لبان اراده توست.**

معنی: تو در شجاعت، بی‌همتا و یگانه‌ای و همواره در وجدان آگاه جهانیان در طول تاریخ زنده و استوار ایستاده‌ای و از حقیقت پاسداری می‌کنی و راستی و صداقت زیباترین لبخندی است که اراده راستین تو همواره بر لب دارد. (بی نظیری در شجاعت / پاسداری از حقیقت / آمیختگی صداقت و عزم)

*** چندان تناوری و بلند / که به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد.**

معنی: تو آن قدر باشکوه و بلندمرتبه‌ای که عقل کوچک انسان در برابر عظمت تو ناتوان و متحیر می‌شود. (تحیّر و ناتوانی عقل از درک عظمت امام حسین)

□ * تناور: تنومند، فربه، قوی‌جثه / کلاه از سر کسی افتادن: کنایه از حیرت کردن او

*** بر تالابی از خون خویش / در گذرگه تاریخ ایستاده‌ای / با جامی از فرهنگ / و بشریت رهگذار را می‌آشامانی / - هر کس را که تشنه شهادت است**

معنی: تو با شهادتت، برکه‌ای از خون خود ساخته‌ای و در مسیر تاریخ کنار آن ایستاده‌ای و فرهنگ شهادت‌طلبی را به انسان‌هایی که خواهان شهادت هستند، می‌آموزی. (ادامه داشتن فرهنگ شهادت‌طلبی / جاودانه بودن راه امام حسین)

□ * تالاب: آبگیر، برکه / تشنه چیزی بودن: کنایه از خواستن آن، بسیار علاقه‌مند

گوشواره عرش (مجموعه کامل شعرهای آیینی)، سیدعلی موسوی گرمارودی

کارگاه درس پژوهی

۱- مترادف و متضاد واژه «رفیع» را از متن درس بیابید.

مترادف: بلند / متضاد: حسیض

۲- از متن درس، برای نمودار زیر، گروه اسمی بیابید؛ سپس به کمک آن جاهای خالی را پر کنید.

هسته وابسته وابسته
اسم صفت مضاف‌الیه
غبطه بزرگ زندگانی

۳- در متن درس، دو نمونه از کاربرد «تشخیص» را مشخص کنید.

- درختان به احترام تو قیام کرده‌اند: قیام کردن درختان
- از گودال بپرس: پرسیدن از گودال

شعر سپید

۴- شعر سپید، گونه‌ای از شعر معاصر است که آهنگ دارد اما وزن عروضی ندارد و جای قافیه‌ها در آن مشخص نیست.

* شعر «پاسداری از حقیقت» را از این دید بررسی کنید.

شعر «پاسداری از حقیقت» سپید است زیرا آهنگ و موسیقی شعر رعایت شده‌است و جای قافیه مشخص نیست.

حُسن تعلیل

۵- به بیت زیر توجه کنید:

بید مجنون در تمام عمر، سر بالا نکرد / حاصل بی‌حاصلی نبود جز شرمندگی (صائب)

معنی: بید مجنون در تمام عمر، شاخه‌هایش آویزان بود و سر بالا نکرد زیرا سرافکنندگی بید به‌خاطر بی‌حاصلی است.

در این بیت، شاعر برای شکل ظاهری و آویزان بودن شاخه‌ها و برگ‌های درخت بید، علتی شاعرانه اما غیرواقعی آورده‌است و آن، سرافکنندگی بید، به‌سبب بی‌حاصل بودن است.

وقتی شاعر یا نویسنده، دلیلی غیرواقعی اما ادبی برای موضوعی بیان کند؛ آن‌چنان‌که ذهن مخاطب آن را بپذیرد، آرایه حُسن تعلیل پدید می‌آید.

حُسن تعلیل، در لغت، به معنای دلیل و برهان نیکو آوردن است. اگرچه این دلیل و برهان، واقعی، علمی یا عقلی نیست اما مخاطب آن را از علت اصلی دلپذیرتر می‌یابد. به نمونه‌های دیگر توجه کنید:

چو سرو از راستی بَرزد غَم را / ندید اندر جهان تاراج غم را (نظامی)

معنی: درخت سرو به دلیل این‌که همیشه راستگو و درست‌کردار است، غم و سرمای پاییز و زمستان بر او اثرگذار نیست و همیشه سرسبز است.

هنگام سپیده‌دم خروس سحری / دانی ز چه رو همی‌کند نوحه‌گری؟

یعنی که نمودند در آیینۀ صبح / از عمر شبی گذشت و تو بی‌خبری (خیام)

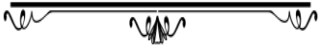
معنی: آیا می‌دانی چرا خروس صبح زود با آواز بلند ناله‌وزاری می‌کند؟

می‌خواهد بگوید که یک شب دیگر از عمر تو گذشت و تو در خواب غفلت و بی‌خبری مانده‌ای.

- در کدام قسمت از متن درس «حُسن تعلیل» به کار رفته‌است؟ دلیل خود را بنویسید.
«درختان را دوست می‌دارم / که به احترام تو قیام کرده‌اند»
شاعر علت ایستادن درختان را ادای احترام به امام حسین (ع) می‌داند و این دلیل، ادبی و غیرواقعی است.

۶- با توجه به متن درس، شاعر چه نوع مرگی را غبطه بزرگ زندگانی می‌داند؟
مرگی که بی‌ارزش بودن زندگانی را نشان دهد. (شهادت)

۷- هریک از موارد زیر، با کدام قسمت از شعر «خط خون» ارتباط معنایی دارد؟
* شرف‌المکان بالمکین (ارزش هرجای و جایگاهی به کسی است که در آن قرار گرفته‌است).
هیچ‌گودالی چنین رفیع ندیده بودم / در حضيض هم می‌توان عزیز بود
* وَ بَدَلْ مُهَجَّتْهُ فَبِكْ لَيْسْتَنْقِذْ عِبَادَكَ مِنَ الْجِهَالَةِ وَ حَيْرَةِ الضَّلَالَةِ
(او، حسین (ع) خویش را در راه تو داد تا بندگان را از نادانی و سرگردانی گمراهی نجات بخشد).
بر تالایی از خون خویش / در گذرگه تاریخ ایستاده‌ای / با جامی از فرهنگ / و بشریت رهگذر را می‌آشامانی

 منابع و مأخذ

- ۱) راهنمای معلم فارسی و نگارش (۱) ، دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری ، چاپ اول، ۱۳۹۶
- ۲) حافظ نامه، بهاء‌الدین خرمشاهی، انتشارات علمی - فرهنگی، تهران، چاپ پنجم، ۱۳۷۲
- ۳) دیوان غزلیات استاد سخن، سعدی، خلیل خطیب رهبر، انتشارات سعدی، چاپ دوم، ۱۳۶۷
- ۴) شرح غزل‌های حافظ، حسینعلی هروی، انتشارات صفا، چاپ سوم، ۱۳۶۹
- ۵) فارسی دهم، حمید طالب‌تبار، انتشارات مبتکران، پیشروان، چاپ سی و چهارم، ۱۴۰۰
- ۶) فارسی دهم (سیر تا پیاز)، نعمت‌الله بوالحسنی، دکتر سیدعلی مرتضوی، خدایار قربانی، گاج، چاپ سی و سوم، ۱۴۰۲
- ۷) فارسی دهم، فنی و حرفه‌ای و کاردانش، جواد امیرسالاری، انتشارات نگاه نو، چاپ سوم، ۱۳۹۸
- ۸) صدای سخن عشق (گزیده غزلیات حافظ)، حسن انوری، انتشارات سخن، چاپ چهارم، ۱۳۷۸
- ۹) گلستان سعدی، خلیل خطیب رهبر، انتشارات صفی‌علیشاه، چاپ پنجم، ۱۳۶۸
- ۱۰) گلستان سعدی، غلامحسین یوسفی، انتشارات خوارزمی، چاپ اول، ۱۳۶۸
- ۱۱) ماجراهای من و درس‌ام، فارسی (۱) پایه دهم، مجتبی احمدوند، انتشارات خیلی سبز، چاپ چهل و چهارم، ۱۴۰۱
- ۱۲) نامه باستان، ویرایش و گزارش شاهنامه فردوسی، میرجلال‌الدین کزازی، انتشارات سمت، چاپ هفتم، ۱۳۹۲

* شاخه فنی و حرفه‌ای و کار دانش *

فارسی ۳

♦ معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر

♦ معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب

♦ پاسخ سوالات کارگاه درس پژوهی

با تغییرات کلی و ویرایش جدید	تهیه و تنظیم:
شهریور ۱۴۰۲	ولی مسعودی
۱۷۰۷-۱۷۸-۰۹۱۱	www.valimasoudi.ir

دوازدهم فارسی

* رشته‌های: ریاضی - تجربی - انسانی - معارف *

♦ بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر

♦ معنی ساده و روان شعر و نثر

♦ معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب

♦ پاسخ سوالات کارگاه متن پژوهی

♦ سوالات امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲ همراه با پاسخنامه تشریحی

♦ نمونه سوالات امتحانات نهایی به صورت درس به درس همراه با پاسخنامه تشریحی

با تغییرات کلی و ویرایش جدید	تهیه و تنظیم:
شهریور ۱۴۰۲	ولی مسعودی
۱۷۰۷-۱۷۸-۰۹۱۱	www.valimasoudi.ir

* شاخه فنی و حرفه‌ای و کار دانش *

فارسی ۲

♦ معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر

♦ معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب

♦ پاسخ سوالات کارگاه درس پژوهی

با تغییرات کلی و ویرایش جدید	تهیه و تنظیم:
شهریور ۱۴۰۲	ولی مسعودی
۱۷۰۷-۱۷۸-۰۹۱۱	www.valimasoudi.ir

باز دهم فارسی

* رشته‌های: ریاضی - تجربی - انسانی - معارف *

♦ بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر

♦ معنی ساده و روان شعر و نثر

♦ معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب

♦ پاسخ سوالات کارگاه متن پژوهی

با تغییرات کلی و ویرایش جدید	تهیه و تنظیم:
شهریور ۱۴۰۲	ولی مسعودی
۱۷۰۷-۱۷۸-۰۹۱۱	www.valimasoudi.ir

* شاخه فنی و حرفه‌ای و کار دانش *

فارسی ۱

♦ معنی و مفهوم تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر

♦ معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب

♦ پاسخ سوالات کارگاه درس پژوهی

با تغییرات کلی و ویرایش جدید	تهیه و تنظیم:
شهریور ۱۴۰۲	ولی مسعودی
۱۷۰۷-۱۷۸-۰۹۱۱	www.valimasoudi.ir

دهم فارسی

* رشته‌های: ریاضی - تجربی - انسانی - معارف *

♦ بررسی کامل قلمرو زبانی، ادبی و فکری تمامی ابیات و عبارات به صورت درس به درس و سطر به سطر

♦ معنی ساده و روان شعر و نثر

♦ معنی همه واژگان دشوار + واژه نامه کتاب

♦ پاسخ سوالات کارگاه متن پژوهی

♦ نمونه سوالات هماهنگ کشوری به صورت درس به درس همراه با پاسخنامه تشریحی

♦ سوالات هماهنگ کشوری خرداد ۱۴۰۲ همراه با پاسخنامه تشریحی

با تغییرات کلی و ویرایش جدید	تهیه و تنظیم:
شهریور ۱۴۰۲	ولی مسعودی
۱۷۰۷-۱۷۸-۰۹۱۱	www.valimasoudi.ir